

Самотній столяр

На південному заході Чарівної країни оселилися Жувуни — боязкі й милі люди, у яких дорослий чоловік на зріст не був вищим за восьмирічного хлопчика з тих країв, де люди зроду-віку не бачили чудес.

Володаркою Блакитної країни Жувунів була Гінгема, зла чарівниця, яка мешкала в глибокій темній печері, до якої Жувуни боялися навіть наблизитися. Та на диво серед них знайшовся чоловік, що звів собі будинок неподалік від житла чаклунки. Це був такий собі Урфін Джус.

Від своїх добросердих одноплемінників Урфін ще в дитинстві відрізнявся сварливою вдачею. Він вряди-годи грався з дітьми, та якщо й грався, то вимагав, аби всі йому підкорялися. Тож гра за його участі здебільшого закінчувалася бійкою.

Батьки Урфіна померли рано, і хлопчика взяв учнем столяр, який жив у селі Когіда. З літами Урфін ставав все більш відлюдькуватим, і коли опанував столярне ремесло, то без крихти жалю залишив свого вихователя, навіть не подякувавши йому за науку. Попри те добрий ремісник дав йому інструменти й усе потрібне для початку роботи.

Урфін став вправним столяром, він майстрував столи, лави, сільськогосподарське знаряддя і чимало іншого. На диво, сварлива вдача майстра передавалася і його виробам.

Змайстровані ним вила намагалися штрикнути свого власника в бік, лопати вціляли в лоба, граблі намагались зачепити за ноги і перекинути.

Урфін Джус втратив покупців.

Він узявся майструвати іграшки. Але у вирізьблених ним зайців, ведмедів і оленів були такі люті морди, що діти, побачивши їх, лякалися й заходилися плачем на всю ніч. Іграшки припадали пилом у комірчині Урфіна, ніхто їх не купував.

Розлючений Урфін Джус кинув звичне ремесло і носа не потикав у селі, бо став жити зі свого городу.

Самотній столяр настільки ненавидів своїх односельців, що намагався не скидатися на них ані в чому. Жувуни мешкали в круглих будиночках блакитного кольору із гостроверхими дахами та кришталевими кульками нагорі. Урфін Джус збудував собі чотирикутний будинок, пофарбував його в коричневий колір, а на верхівці примостив опудало орла.

Жувуни носили блакитні каптани і ботфорти, а каптан і ботфорти Урфіна були зеленого кольору. У Жувунів були крислаті гостроверхі капелюхи, під крисами яких гойдалися срібні дзвіночки. Урфін Джус ненавидів дзвіночки і носив капелюха без крисів. Добросерді Жувуни часто плакали, а в похмурих очах Урфіна ніхто ніколи не бачив жодної сльозинки.

Жувуни дістали своє прізвисько через те, що їхні щелепи постійно рухалися, нібито щось пережовуючи. Була така звичка й у Джуса, але він насилу її позбувся. Урфін годинами дивився у дзеркало і за будь-якої спроби своїх щелеп взятися за жування притьмом зупиняв їх.

Чималу силу волі мав цей чоловік, та, на жаль, спрямовував він її не на добрі вчинки.

Минуло кілька років. Одного дня Урфін Джус відвідав Гінгему й попросив стару чаклунку взяти його в прислужники. Зла чарівниця дуже зраділа: упродовж століть жоден із Жувунів не виявив бажання добровільно служити Гінгемі, всі її накази виконувалися тільки під загрозою покарання. Тепер у чаклунки з'явився помічник, який сумлінно виконував будь-які доручення. І що неприємнішими були для Жувунів розпорядження Гінгеми, то охочіше передавав їх Урфін. Похмурому столярові особливо подобалося ходити селами Блакитної країни й обклада-ти жителів даниною — стільки-то й стільки-то гадюк, мишей, жаб, п'явок і павуків.

Жувуни страшенно боялися гадюк, павуків і п'явок. Отримавши наказ збирати їх, маленькі боязкі чоловічки починали ридма ридати. При цьому вони знімали капелюшки й клали їх на землю, щоб дзвіночки своїм дзенькотом не заважали їм плакати. А Урфін дивився на сльози своїх земляків і злісно реготав. Потім призначено-

го дня з'являвся з великими кошиками, збирав данину й відвозив її до печери Гінгеми. Там це добро або вживалося чаклункою в їжу, або використовувалося на лихі чари.

Того дня, коли будиночок Еллі розчавив Гінгему, Урфіна не було поряд із чаклункою: він пішов у її справах до найвіддаленішої частини Блакитної країни. Звістка про загибель чарівниці викликала в Джуса одночасно і смуток, і радість. Він шкодував, що втратив могутню покровительку, але розраховував тепер скористатися багатством і владою чарівниці.

Біля печери не було ні душі. Еллі з Тотошкою пішли до Смарагдового міста.

Джусу спало на думку оселитися в печері й оголосити себе наступником Гінгеми та володарем Блакитної країни — адже боязкі Жувуни не наважаться опиратися.

Але закурена печера із в'язками копчених мишей на гвіздках, з опудалом крокодила під стелею й іншими знадобами чарівного ремесла була такою вологою і похмурою, що навіть Урфін здригнувся.

— Брр!.. — пробурмотів він. — Жити в такій могилі? Та ні, красно дякую!

Урфін став розшукувати срібні черевички чаклунки, бо знав, що Гінгема дуже ними дорожила. Але марно він нишпорив по печері, черевичків не було.

— Ух-ух-ух! — насмішкувато пролунало з високого сидала, й Урфіна аж дроз проїняв.

Згори на нього дивилися жовті очі пугача, що світилися у темряві печери.

— Це ти, Гуаме?

— Не Гуаме, а Гуамоколатокінте, — пихато заперечив набундючений пугач.

— А де ж інші пугачі?

— Полетіли.

— Чому ж ти залишився?

— А що мені робити в лісі? Ловити птахів, як прості пугачі й сови? Фе!.. Я надто старий і мудрий для такої клопіткої справи.

У Джуса промайнула хитра думка.

— Послухай-но, Гуаме... — Пугач мовчав. — Гуамоко... — Мовчання. — Гуамоколатокінте!

— Слухаю тебе, — озвався пугач.

— Житимеш у мене? А я годуватиму тебе мишами й ніжними пташенятами.

— Не задарма, звісно? — буркнув мудрий птах.

— Люди, побачивши, що ти мені служиш, вважатимуть мене чарівником.

— Непогано придумано, — сказав пугач. — І на початку моєї служби повідомлю, що ти даремно шукаєш срібні черевички. Їх унесло маленьке звірятко невідомої мені породи.

Пильно оглянувши Урфіна, пугач спитав:

— А коли ти їстимеш жаб і п'явок?

— Що? — здивувався Урфін. — Їсти п'явок? Нащо?

— Бо це звичайна їжа злих чаклунів. Згадай, як старанно Гінгема ковтала мишей і ласувала п'явками?

Урфін згадав і здригнувся: їжа старої чаклунки завжди викликала у нього відразу, й під час сніданків та обідів Гінгеми він під будь-яким приводом йшов геть із печери.

— Послухай-но, Гуамоко... Гуамоколатокінте, — улесливо мовив він, — а чи не можна обійтися без цього?

— Я тобі сказав, далі вирішуй сам, — сухо урвав розмову пугач.

Урфін, зітхаючи, зібрав деякі речі чаклунки, посадив пугача на плече й подався додому.

Зустрічні Жувуни, вгледівши насупленого Урфіна, перелякано шарахалися з дороги.

Повернувшись додому, Урфін зажив своєю господею з пугачем, уникаючи людей, нікого не люблячи, не знаючи любові інших.

ДИВНИЙ ПОРОШОК

Царівна

Жовта країна

Велика річка

Ліс із шаблезубими тиграми

Річ

Річ

Блакитна країна

Долина чудесного винограду

Печера Тінгетти

Дім Урфіна Д'жуса

країна

Смарагдове
місто

Фіолетова країна

Одинока
вежа

Палац
Бастинди

Вхід до печери
рудокопів

Велика річка

Навучий ліс

Долина
Марранів

Палац
Стелли

Рожева країна

Незвичайна рослина

Одного разу ввечері знялася страшенна буря. Вважаючи, що цю бурю викликав злий Урфін Джус, Жувуни щулились від страху й чекали, що їхні будиночки от-от розваляться.

Та нічого такого не трапилося. Зате, прокинувшись уранці й оглядаючи город, Урфін Джус побачив на грядці із салатом кілька незвичайних яскраво-зелених пагонів. Напевно, їхнє насіння заніс у город буревій. Але з якої частини країни воно прилетіло, назавжди залишилося таємницею.

— Тільки-но сполов грядки, — пробурчав Урфін Джус, — і знову лізуть ці бур'яни. Начувайтесь, ввечері я з вами поквітаюся.

Урфін подався до лісу, де в нього були розставлені пастки, і провів там цілий день. Тайкома від Гуамоко він захопив із собою сковорідку й олію, засмажив жирного кролика та залюбки поласував ним.

Повернувшись додому, Джус аж зойкнув від подиву. На салатній грядці піднімалися могутні яскраво-зелені рослини з людський зріст із довгастим м'ясистим листям.

— Отакої! — вигукнув Урфін. — Ці бур'яни не гаяли часу!

Він підійшов до грядки й смикнув одну з рослин, щоб витягти її з коренем. Та де там! Рослина навіть не підда-

лася, а Урфін Джус сколов собі руки дрібними гострими шпичаками, що вкривали стовбур і листя.

Урфін розсердився, повитягав із долонь колючки, надягнув шкіряні рукавиці й знову заходився тягнути рослину з грядки. Але в нього забракло сили. Тоді Джус озброївся сокирою та взявся рубати рослини під корінь.

«Трісь, трісь, трісь», — врубалася сокира в соковиті стебла, і рослини падали на землю.

— Так, так, так! — втішався Урфін Джус. Він воював із бур'янами, ніби з живими ворогами.

Коли розправу було закінчено, спустилася ніч, і стомлений Урфін пішов спати.

Наступного ранку він вийшов на ґанок, і волосся на його голові стало дибки від подиву.

І на салатній грядці, де залишилося коріння невідомих бур'янів, і на второваній стежці, куди столяр відтягнув зрубані стебла, — скрізь щільним муром стояли високі рослини з яскраво-зеленим м'ясистим листям.

— Он ви як! — злісно заревів Урфін Джус і кинувся до бою.

Зрубані стебла й викорчуване коріння столяр сік на дрібні шматочки на колоді, на якій зазвичай рубав дрова.

Кінець городу, за деревами, був пустир. Туди Урфін Джус тягав посічені рослини й гнівно розкидав навсібіч.

Робота тривала цілісінький день, та на решті город було очищено від рослинних загарбників, і втомлений Урфін Джус поплентався відпочивати. Спав він погано: його мучили страхіття, йому ввижалося, що невідомі рослини обступають його та намагаються вштрикнути колючками.

Прокинувшись на світанку, столяр перш за все вирушив на пустир погляну-

ти, що там коїться. Відчинивши хвіртку, він тихо охнув і безсило опустився на землю, вражений тим, що побачив. Життєва сила невідомих рослин була надзвичайною. Неродюча земля пустиря була геть уся вкрита молодю порослю.

Коли Урфін напередодні несамовито розкидав зелене кришиво, його бризки потрапляли на паркан, на стовбури дерев: ці бризки пустили там корінці, й звідти визирали молоді рослини.

Вражений раптовою здогадкою, Урфін скинув чоботи. На їхніх підошвах рясніли малюсінькі паростки. Росточки визирали зі швів одягу. Колода для рубання дрів вся наїжачилася пагонами. Джус кинувся до прикомірка: топориче сокири теж було вкрите молодю паростю.

Урфін сів на ґанку й замислився. Що робити? Забратися звідси й оселитися в іншому місці? Та шкода залишати зручний будинок, город.

Урфін підійшов до пугача. Той сидів на сідалі, мружачи від денного світла жовті очі. Джус розповів про своє лихо. Пугач довго погойдувався на жердинці, роздумуючи.

— Спробуй підсмажити їх на сонечку, — порадив він.

Урфін Джус дрібно порубав кілька молодих пагонів, поклав на залізне деко й виніс на відкриту місцину під пекучі сонячні промені.

— Побачимо, чи зможете ви тут прорости! — злісно бурмотав він. — Якщо так, я піду звідси.

Рослини не проросли. У коріння забракло сили пройти крізь залізо. За кілька годин гаряче сонце Чарівної країни перетворило зелену масу на бурий порошок.

— Тож не даремно я годую Гуама, — сказав задоволений Урфін. — Мудрий птах...

Захопивши візок, Джус подався до Когіди збирати в господарів залізні дека, на яких печуть пиріжки. Він повернувся з повним візком.

Урфін посварився кулаком своїм рослинним ворогам.

— Тепер я вам помщуся, — процідив він крізь зуби.

Почалася прямо-таки каторжна робота. Урфін Джус невпинно працював від світання до світання, тільки вдень роблячи нетривалий перепочинок.

Він діяв дуже обережно. Намітивши невеличку ділянку, він ретельно очищав її від рослин, не залишаючи жодної трісочки. Викопані з корінням рослини він подрібнював у залізній мисці й розкладав сушити на дека, розставлені рівними рядами на осонні.

Бурий порошок Урфін Джус зсипав у залізні відра й накривав залізними кришками. Впертість і наполегливість робили свою справу. Столяр не лишав ворогові жодного шансу.

Ділянка, захоплена яскраво-зеленими колючими бур'янами, зменшувалася щодня. І от настала мить, коли останній кущ перетворився на легкий бурий порошок.

За тиждень роботи Джус так виснажився, що ледь тримався на ногах.

Переступаючи через поріг, Урфін спіткнувся, відро нахилилось, і жменя бурого порошку висипалася на ведмежу шкуру, що лежала біля порога замість килимка.

Столяр не бачив цього; він прибрав останнє відро, накрив його, як завжди, доплентався до ліжка й заснув мертвим сном.

Прокинувся він від того, що хтось наполегливо смикав його за руку, яка звисала з ліжка. Розплющивши очі, Урфін заляк від жаху: біля ліжка стояв ведмідь і тримав у зубах рукав від каптана.

«Я загинув, — подумав столяр. — Він мене загрисе... Але звідки в будинку взявся ведмідь? Двері ж були зачинені...»

Хвилини минали, ведмідь не виявляв ворожих намірів, а лише тягнув Урфіна за рукав, і раптом почувся хрипкий басовитий голос:

— Хазяїне! Час прокидатись, надто довго спиш!

Урфін Джус був настільки вражений, що сторчака завалився з ліжка: ведмежа шкура, яка раніше лежала біля порога, стояла на чотирьох лапах біля ліжка столяра й хитала головою.

«Це ожила шкура мого ручного ведмедя. Вона ходить, розмовляє... Але чому це? Невже розсипаний порошок?..»

Щоб перевірити свій здогад, Урфін звернувся до пугача:

— Гуаме... Гуамоко!..

Пугач мовчав.

— Послухай-но, ти, нахабний птах! — оскаженіло закричав столяр. — Добряче я ламав язика, повністю вимовляючи твоє кляте ім'я! Якщо не хочеш відповідати, забирайся геть до лісу й сам здобувай собі їжу!

Пугач відповів примирливо:

— Гаразд, не гарячкуй! Гуамоко то Гуамоко, але на менше я не згоден. Про що ти хотів мене спитати?

— Чи правда, що життєва сила невідомої рослини така могутня, що навіть її порошок здатен оживити шкуру?

— Авжеж. Про цю рослину я чув від наймудрішого з-поміж пугачів, мого прадіда Карітофілаксі...

— Годі! — гримнув Урфін. — Замовкни! А ти, шкуро, забирайся на місце, не заважай мені думати!

Шкура покійно відійшла до порога й простяглася на звичному місці.

— Отакої! — бурмотав Урфін Джус, сівши біля столу й підперши кудлату голову. — Питання тепер у тому, корисна для мене ця штука чи ні?

Після тривалих роздумів честолюбний столяр вирішив, що ця штука для нього корисна, бо дає йому неабияку владу над речами.

Але треба було ще перевірити, наскільки великою є сила живлющого порошку. На столі стояло зроблене Урфіном опудало папуги із синім, червоним і зеленим пір'ям. Столяр дістав щіпку бурого порошку й посипав голову й спину опудала.

Сталось диво. Порошок із легким шипінням задимився й почав зникати. Його бурі дрібки немов танули, всмоктуючись у шкіру папуги між пір'ям. Опудало почало рухатися, підвело голову, озирнулося... Оживлений папуга змахнув крилами та з різким криком випурхнув у відчинене вікно.

— Діє! — захоплено закричав Урфін Джус. — Діє!.. На чому б ще спробувати?

До стіни у вигляді прикраси були прибиті величезні оленячі роги, й Урфін щедро притрусив їх живлющим порошком.

— Побачимо, що з цього вийде, — посміхнувся столяр.

Чекати довелося не дуже довго. Знову легкий димок над рогами, зникнення дрібочок... Затріщали видрані зі стіни цвяхи, роги звалилися на підлогу та з дикою люттям кинулися на Урфіна Джуса.

— Рятуйте! — заволав переляканий столяр, безоглядно утікаючи від рогів.

Але ті з несподіваною легкістю переслідували його скрізь: на ліжку, на столі й під столом. Ведмежа шкура злякано зщулилася коло зачинених дверей.

— Хазяїне! — закричала вона. — Відчини двері!..

Ухиляючись від ударів, Урфін відсунув засув і вилетів на ганок. За ним із ревінням неслася ведмежа шкура, а далі дико підстрибували роги. Все це змішалось на ганку в чималу купу, яка ревіла, перекидалася й шкереберть покотилася сходами. А з будинку долинало глузливе ухання пугача. Роги вибили хвіртку й величезними стрибками помчали до лісу. Урфін Джус, пом'ятий і побитий, підвівся із землі.

— Чорт забирай! — простогнав він, обмацуючи боки. — Це вже занадто!

Шкура з докором мовила:

— Хіба ти не знаєш, хазяїне, що зараз саме та пора, коли олені стають страшенно забіякуватими. Ти ще легко відбувся... Ну, тепер начувайтесь, олені в лісі, від цих рогів! — І ведмежа шкура хрипло зареготала.

Із цього Урфін зробив висновок, що з порошком треба поводитись обережно й не оживляти абищо. У кімнаті був справжнісінький розгардіяш: все було розточене, перекинута, посуд перебито, у повітрі кружляло пір'я із розпорої подушки. Джус сердито сказав пугачу:

— Чому ти не попередив мене, що небезпечно оживляти роги?

Злопам'ятний птах відповів:

— Гуамоколатокінт попередив би, а Гуамоко забракло для цього передбачливості.

Вирішивши помститися пугачеві за його підступність пізніше, Урфін почав прибирати кімнату. Він підняв із підлоги колись зробленого ним дерев'яного клоуна. В клоуна було люте обличчя та рот із вишкіреними гострими зубами, тому його ніхто й не купив.

— Сподіваюсь, ти не накоїш стільки лиха, як роги, — сказав Урфін і притрусив клоуна порошком.

Зробивши це, він поставив іграшку на стіл, а сам сів поруч на стільці й замріявся. Отямився він від пекучого болю: оживлена іграшка впилася йому зубами в палець.

— І ти туди ж, погань! — розлютився Урфін Джус і жбурнув клоуна на підлогу.

Той пошкутильгав у далекий кут, сховався за скриню й залишився там, розмахуючи для власного задоволення руками, ногами й головою.

